

ОКОВИ ТИТОИЗМА

Мило Ломпар, *Повраїѿак срїском сїановициїу?*, „Catena mundi”, Београд 2013

Професор Мило Ломпар предаје Српску књижевност 18. и 19. века и Културну историју Срба на Филолошком факултету у Београду. Објавио је велики број књига о српским писцима: *О завршеїку романа (Смисао завршеїка у роману „Друѿа књиѿа сеоба” Милоца Црњанскоѿ)*, *Модерна времена у їрози Драѿише Васића, Њеѿош и модерна, Црњански и Мефисїофел, О їраѿичком їеснику, Њеѿошево їеснициїиво* и др.

Књига *Повраїѿак срїском сїановициїу?* садржи петнаест разговора, који су у тематској спрези са две књиге које је Ломпар претходно написао – *Моралисїички фраѿменїи* (2007, 2009) и *Дух самоїорицања* (2011, 2012). Разговори су вођени у периоду од 2007. до 2013. године и својевремено публиковани у разним часописима и периодици – *Печайї, Кораци, НИИ, Бесїселер, Ексїра* и др. Према речима аутора, ова збирка интервјуа има задатак да појасни и допуни схватања која су изнета у претходне две књиге, и као таква представља својеврстан одговор критици.

У готово свим разговорима појављују се кључни појмови, који коренито одређују Ломпарове погледе на геополитичка, књижевна, лингвистичка и културноисторијска померања на простору српске културе: „Српска културна политика”, „идеологија србијанства”, „титоизам”, „српско становиште”, „дух самопорицања”, „секуларно свештенство” итд. Са друге стране, *Повраїѿак срїском сїановициїу?* је и оглед о великим српским писцима, попут Њеѿоша, Растка Петровића, Драгише Васића или Црњанског, као и о филозофу Николи Милошевићу.

Трећи слој књиге кроз низ дигресија укључује често прећуткивану историју, као што је убиство Светислава Стефановића, изузимање Дубровника из Зетске бановине, обновљено питање „српске кривице”, које ће обележити 2014. годину, или поређење колонијалног условљавања Србије од стране Хабзбуршке монархије, са истим поступком који данас спроводи ЕУ. У садржај књиге укључени су и догађаји који су се десили

недавно – забрањивање ћирилице у Вуковару и отворено ограничавање људских права Србима у Црној Гори.

Овакав скуп мотива и тема јесте константа, која је приказана из различитих интерпретативних углова, зависно од смера разговора. Понављања и учестало проблематизовање истог феномена, ауторовом интервенцијом вешто су уклопљена у целину, како би књига попримила форму културноисторијског и есејистичког приповедања кроз дијалог.

Мило Ломпар својом књигом осветљава често прећуткиване историјске проблеме и савремене невоље, које системски прате српску културу. Један од највећих унутрашњих противника плодносног развијања српске културе јесте недостатак српске културне политике и српског становишта, који настаје због континуираног самопорицања.

У уводу књиге аутор износи следеће: „Превасходни циљ националне интелигенције требало би да буде одржање – у јавној свести – интегралитета српске културне политике као битне компоненте државне и националне егзистенције саме Србије.” Када престане самопорицање, почиње дефинисање културне политике, која представља идеју и насущну самосвест о даљем духовном и биолошком кретању сваке одговорне нације.

Главна препрека у заснивању српског становишта јесте „титоизам” – идеолошка заслепљеност, која и данас озбиљно угрожава вековне тековине српске традиције и културе. Ломпаров став често је био оспораван и маркиран као искључив и националистички, због чега се у овој књизи неретко могу срести, до извесне мере банализована али прецизна „појашњења” за „оштре критичаре”. Као репрезентативан пример могу послужити следећи цитати: „Српска култура треба да буде култура разлике у односу на *глобализам* као идеологију и култура учешћа у *глобализацији* као светскоисторијском кретању које је неизбежно” као и „Националисти који су оспоравани у име комунистичког интернационализма сада бивају оспоравани у име глобалног интернационализма.”

Мило Ломпар, интелектуалац и патриота, заузима одговоран став и својим делом указује на тачке расипања српске националне традиције. То су исте појаве о којима је писао Милош Црњански у својим *Идејама*, заговарајући тезу о неопходности културног препорода, који би предупредио комунистичко „брисање” делова српске културе. На угроженост руске културне политике указивао је Александар Солжењицин, други Ломпаров узор, из чијег дела ће преузети термин „самопорицање”. Књига *Повраћак српском становишту?* написана је на трагу здраве родољубиве свести, која као таква представља својеврсни отпор „оковима” титоизма, попут отпора комунизму код Ломпарових узора.

„Идеологија србијанства” је феномен којем је у књизи посвећено значајно место. Наслов једног разговора *На делу је свођење свега „српског” на „србијанско”* јасно упућује на једно геополитичко кретање

које је данас актуелно. То кретање виде сви осим нас, рећи ће аутор: „Ми смо објект, а не субјект политике. И зато би било важно да се бавимо собом. Увек имамо велики проблем када немамо српско већ југословенско или европско или глобалистичко становиште. Ви, данас, у 2012. години, у Србији, немате српско становиште.”

„Српско” културолошки и национално обухвата све Србе, а „србијанско” географски одређује Србе из централног дела данашње Србије, што чини погодно тле за оне који би да „профитирају” од свега што није србијанско. Поред мноштва цитата председника Републике Србије, који су приложени у књизи (обавезно у фусноти!), нарочито је интересантан онај који директно упућује на ову појаву: „Срби у Босни су Босанци.”

Мило Ломпар својим делом говори о извесном системском деловању хрватске културне политике, која је кроз Југославију обезбедила свој настанак, на рачун нестанка дела српске културе. *Повраћајак српском сјановицију?* објективно и аргументовано упућује на повезаност хрватске културне политике са титоизмом. Из ових веза у Хрватској се развија национални мит, док се у Србији, под притиском „секуларног свештенства” негује мисао о новом југословенству (унутар Југосфере), као једином извесном путу у будућност.

Ломпарова збирка интервјуа представља својеврсну књигу-уџбеник, која је настала из свести да „Културе нису спонтани процеси... нису само природне појаве, оне су и вештачке творевине” и која има задатак да читаоцу пружи кап слободоумља и подстрек за свеукупно сагледавање културе којој припада.

Повраћајак српском сјановицију? заузима друштвено одговорну позицију и приповеда о универзалним хуманистичким вредностима; о великом и тешком духовном задатку сваке нације; о највећем светском фронту; о људској врлини и моралу.

Милан ГРОМОВИЋ